

Проф. др Оља Мунитлак Ивановић,¹ ванредни професор

Универзитет ЕДУКОНС, Сремска Каменица – Нови Сад

Факултет пословне економије

МСц Неда Распоповић², асистент у настави

Универзитет ЕДУКОНС, Сремска Каменица – Нови Сад

Факултет пословне економије

МСц Петар Митић³, асистент у настави

Универзитет ЕДУКОНС, Сремска Каменица – Нови Сад

Факултет пословне економије

СПЕЦИФИЧНИ ОБЛИЦИ МЕЂУНАРОДНЕ ТРГОВИНЕ – „CAP AND TRADE“ СИСТЕМ*

САЖЕТАК: Без обзира што нас појам „трговина“ преваходно асоцира на класичне облике продаје производа и услуга, постоје и савремени облици међународне трговине који су предмет овог рада. Реч је о такозваној „*cap and trade*“ трговини, односно о трговини ГХГ (*green house gases*) емисијама (*Emission Trading - ET*). На специјализованим тржиштима у оквиру Европске уније, на посебно организованим тржиштима, врши се трговање емисијама, као и сваком другом робом или услугом. Трговина емисијама

---

1 oljaivanovic@eunet.rs

2 neda.raspopovic@educons.edu.rs

3 petar.mitic@educons.edu.rs

* Овај рад је део истраживачких пројеката под шифрама 47009 (Европске интеграције и друштвено-економске промене привреде Србије на путу ка ЕУ) и 179015 (Изазови и перспективе структурних промена у Србији: Стратешки правци економског развоја и усклађивање са захтевима ЕУ), финансираних од стране Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије.

је дефинисана Чланом 17 *Kyoto* протокола. Предност овог начина трговине у односу на друге видове заштите животне средине је у томе што се оптималним системом ЕТ минимизирају укупни трошкови смањења емисија. Тако се остварује циљ да се смањења емисија спроводе тамо где су најнижи маргинални трошкови смањења емисија. Овај специфичан облик трговине – трговина трансферабилним-преносивим дозволама за емитовање се одвија на виртуалном тржишту путем рачунарског система. Трансферабилне дозволе за емитовање на тржишту емисијама се могу продати, купити или уложити у банку емисија, па се касније користити у будућности. У суштини, трговина емисијама заправо представља облик казне за купце зато што нису смањили своје емисије. Истовремено то представља и начин награђивања продавца дозвола, јер су смањили емисије више него што је било потребно. Једна од основних специфичности система овог тржишта је да систем трговине емисијама може бити организован на два начина. То су тзв. «*cap and trade*» систем и «*baseline and trade*» систем. Основна разлика између наведених система трговине емисијама је у постављеним ограничењима емитовања односно у начину доделе дозвола за емитовање. Обзиром на значајан број тржишта на којима се тргује овим дозволама у оквиру *Kyoto* протокола и ван њега и обзиром на раст промета на тим тржиштима, може се очекивати даље интензивирање овог специфичног облика међународног трговања.

Кључне речи: међународна трговина, „*cap and trade*“ трговина, трговање емисијама, трговање трансферабилним дозволама

УВОД

Када је реч о међународној трговини, обично се мисли на различите облике и врсте продаје робе и услуга, што обично зависи од количине и врсте робе и/или услуге која је предмет међународне размене, као и места на ком се обавља трговина. Уобичајени облици продаје роба и услуга се могу поделити на:

- продаја робе по виђењу робе у целости,
- продаја робе након директних трговачких преговора,
- продаја робе путем заступника,
- продаја на међународним сајмовима,

- продаја на међународним аукцијама,
- продаја на берзама,
- продаја преко *Off-shore* компанија,
- продаја путем лицитације и
- продаја путем узорка.

Међутим, како се тенденције у глобалној економији мењају, еколошки принципи и у овој области добијају на значају, те се развио посебан облик трговине трансферабилним дозволама, такозвана „*cap and trade*“ трговина, односно трговина емисијама (ГХГ). Кључна карактеристика овог облика трговине јесте преносивост права на загађење, што је регулисано трансферабилним дозволама. Другим речима, установљено је тржиште на коме се може трговати правима (дозволама) на загађивање.

Трансферабилним дозволама се ограничава максимална количина загађења, коју субјект може испустити у окружење. Примена преносивих дозвола базирана је на принципу да пораст загађења из једног извора мора бити праћен еквивалентним смањивањем загађења из другог извора. Суштина је утврђивање прихватљивог нивоа загађења за цело друштво и подела на идентификоване загађиваче. Укупна количина дозвољеног загађења се одређује у облику трансферабилних дозвола, којима се може «трговати». Наиме, предузећа која емитују у окружење мање загађења од дозвољене количине, могу своје «право на загађење» уступити другом произвођачу, под условом да се општи ниво загађења не прекорачи. Предузеће које жели да прошири своје капацитете може изградити додатне капацитете уколико неће повећати општи ниво загађења у посматраној области.

Уколико предузеће купи трансферабилну дозволу, а у посматраном моменту нема потребу за њом, то ће се неповољно одразити на конкурентску позицију предузећа, јер ће повећати износ фиксних трошкова производње (која је остала на истом нивоу).

ТРГОВИНА ГХГ ЕМИСИЈАМА – EMISSION TRADING

Трговина емисијама је дефинисана Чланом 17 *Kyoto* протокола. Као што је претходно наведено, трговина емисијама (*Emission Trade, ET*) представља специфичну трговину тзв. додељеним дозволама за емитовање (*Assigned Amount Units, AAU*) на домаћем и међународном тржишту. За разлику од других инструмената *Kyoto* протокола који се базирају на провођењу

пројеката, *Emission Trade* је механизам којим се осавременава тржишна успешност у односу на смањење емисија гасова стаклене баште. Оптималним системом *ET* минимизирају се укупни трошкови смањења емисија и тако остварује циљ да се смањења емисија спроводе тамо где су најнижи маргинални трошкови смањења емисија.

Предузећа ће бити заинтересована за продају дозвола док су тржишне цене веће од граничних трошкова смањења загађења. Са друге стране, предузећа су заинтересована да купују дозволе, док су гранични трошкови смањења загађења већи од тржишне цене трансферабилне дозволе. Када се привреда налази у стању «*Парето оптимума*», свако предузеће редукује емисију загађења на ниво који изједначава тржишну цену трансферабилне дозволе и граничне трошкове смањења загађења.

У пракси су се показала два проблема као значајна за тржишну регулацију путем дозвола. Први проблем се односи на правичност у вези са почетним издавањем дозвола. Дискутабилно је шта треба да се постави као основа за издавање дозвола:

- обим производње;
- уложена средства у контролу смањења загађења (пракса је утврдила да таква предузећа, по правилу добију мање дозвола, што је крајње дестимулативно);
- увођење савремене технологије (у том случају је најчешће теже смањити загађење, јер је увођење технологије изискивало велика инвестирања).

Други проблем се односи на локацију загађивача. Систем трансферабилних дозвола даје добре резултате у случају ирелевантности локације загађивача. Међутим, загађење ваздуха је много осетљивији проблем у близини великих градова.

МЕХАНИЗАМ ФУНКЦИОНИСАЊА EMISSION TRADING (ET)

Овај специфичан облик трговине - трговина дозволама за емитовање се одвија на виртуелном тржишту путем рачунарског система. Дозволе за емитовање на тржишту емисија се могу продати, купити или уложити у банку емисија, па се касније користити у будућности. Са сваким издавањем дозвола број издатих дозвола се смањује тј. предузећима се постављају већа ограничења емитовања како би се постигло стварно смањење емисија. Наиме, приликом сваке трансакције део дозвола се повлачи из

продаје, и на тај начин се истовремено постиже реално снижење емисија (European Environment Agency, 2005).

Трансакције емисија CO₂, које се одвијају на тржишту емисија гасова стаклене баште, генерално се могу поделити на (CO₂e.com, www.co2e.com):

1. *Spot* трансакције - достављање и плаћање дозвола извршава се у кратком временском року непосредно после склапања уговора;
2. «*Forward Settlement*» (Форвард уговори) - достављање и плаћање дозвола за емисије одгођено је за будући период који се дефинише у моменту трговине;
3. «*Options*» («Опције») - уговори који купцима/продавцима дају могућност, али не и обавезу спровођења одређене трансакције пре, или на тачно одређени датум. Цена дозволе емисија је унапред одређена, као и датум спровођења трансакције, при чему купци сnose трошкове флексибилности уговора;
4. Инвестирање у пројекте - купци могу изабрати улагање у пројекте, који ће на крају за резултат имати смањење емисија.

Што се саме организације тиче, односно система трговине емисијама, држава (влада), тј. најчешће владина агенција, поставља ограничење («*cap*») на количину емисија која ће се регулисати применом овог начина трговања. На основу овог оквирног ограничења сваком предузећу које је обухваћено системом ове трговине (тачне делатности које ту спадају се дефинисане Прилогом А *Kyoto* протокола), постављају се јединствена ограничења емисија додељивањем или продајом дозвола за емитовање (*credits, allowances*). Једна дозвола, тј. *AAU*, представља дозволу за емитовање 1 тоне CO₂. Дозволе се издају једном годишње. Јединствена ограничења предузећима се додељују на основу њихових досадашњих емисија, као и на основу претпоставке будућих емисија. Укупна количина дозвола коју надлежна државна агенција издаје не сме прећи укупну количину емисија које су обухваћене самим системом трговине емисијама. Предузећа, чије су стварне емисије на крају године веће од додељених дозвола за емитовање морају платити новчану казну за прекорачење ограничења. Постоји и могућност да се та разлика у стварним и дозвољеним емисијама надокнади куповином дозвола за емитовање од компанија чије су стварне емисије, на крају посматраног периода биле ниже од њима додељених дозвола за емитовање (J. Ellis и др, 2006, стр. 6).

У суштини, трговина емисијама заправо представља облик казне за купце дозвола за емитовање, зато што нису смањили своје емисије. Истовремено то представља и начин награђивања продавца дозвола, јер су смањили емисије више него што је било потребно.

ОБЛИЦИ ТРЖИШТА ЗА EMISSION TRADING

Тржишта за ЕТ могу бити организована као и свако тржиште робом и услугама, али је акценат на берзанској трговини (Point Carbon, www.pointcarbon.com) :

- берзе (*Exchange Market*) - У Европској унији тренутно постоји шест берзи, које се баве продајом дозвола за емитовање. То су *Nordpool*, која је заједничка берза земаља Скандинавије, а на којој се догађају «*spot*» и «*forward*» трансакције, затим аустријска *EXAA*, која се сматра најразвијенијом («*spot*»), лондонска берза *ECX/IPE*, за подручје Велике Британије, *EEX* у Немачкој, *CLIMEX* у Холандији и *Powernext* у Француској. У Сједињеним Америчким државама најбоље функционише чикашко тржиште за емисију сумпор-диоксида.
- Ванберзанска тржишта (*Over the counter*, ОТС) - тржишта која су састављена од учесника који нису учесници службених берзи. Трговање се не догађа редовно и у прописаним терминима као на берзама. Трансакције се обављају путем брокера телефонски или путем рачунарског система. Услови уговора уговарају се билатерално кроз договоре два заинтересована предузећа или се користе стандардни уговори. Водећа брокерска кућа за ванберзанско тржиште CO₂ су Интернет компаније: *Evomarkets*, *Natsource* и *Ecosecurities*. На таквим се тржиштима услови уговора о трговању емисијама утврђују билатералним договорима две стране које улазе у трговину или путем стандардних уговора међународних организација - *The International Swaps and Derivates Association*, Европске федерације трговаца енергијом (*European Federation of Energy Traders*) и Међународне организације за трговину емисијама (*International Emission Trading Association*);
- *spot* тржишта.

СПЕЦИФИЧНОСТИ СИСТЕМА EMISSION TRADING ТРЖИШТА

Једна од основних специфичности система овог тржишта је да систем трговине емисијама може бити организован на два начина. То су тзв. «*cap and trade*» систем и «*baseline and trade*» систем. Основна разлика између наведених система трговине емисијама је у постављеним ограничењима емитовања, односно у начину доделе дозвола за емитовање. У „*cap and trade*“ систему одговорна агенција или орган дефинише само оквирно ограничење емисија свим предузећима или компанијама који емитују ГХГ, а обухваћени су системом трговине. На основу тог оквирног ограничења поставља се јединствено ограничење за сваку компанију посебно у оквиру система (W. Blyth, и др, 2004, стр. 96-100).

Суштина и карактеристике “*cap and trade*” система трговине емисијама су објашњене на почетку овог рада. У “*baseline and trade*” систему за све компаније се поставља једнако ограничење које се односи на емисију ГХГ гасова.

Иако се “*cap and trade*” систем трговине емисијама сматра делотворнијим и бољим од “*baseline and trade*” система, овај систем ипак има недостатке и ограничења које се настоје превазићи. Пре свега се мисли на нестабилне и непредвидиве цене дозвола. Ту се као решење намеће могућност форвард уговора, затим високи административни и правни трошкови, подела дозвола за емитовање и могућност корупције. Као главни недостатак “*cap and trade*” система, критичари, махом невладине организације, истичу процену стварних емисија компанија те изражавају сумњу у саму суштину система доделе дозвола. Критичари овог система трговине сматрају да владе држава деле превелике количине дозвола за емитовање, односно да се на тржишту налази превелик број дозвола, а самим тим овакав систем трговине не доноси реалне редуције емисија ГХГ гасова. Они такође сматрају да се бољи еколошки резултати постижу увођењем пореза на емисију ГХГ-а, односно увођењем еколошких пореза. Основна разлика између “*cap and trade*” система трговине емисијама и система опорезивања је у томе да је постављањем ограничења на емисију негативних екстерналија (“*cap*”) утврђена количина емисија која ће се испуштати у окружење, а цена дозволе за емисије и казне за емисије су променљиве. Код система еколошких пореза, цена казне је позната и стална. Међутим, недостатак овог фискалног инструмента је да постоји велика несигурност око стварног крајњег еколошког резултата (H. N. Young, 2006, стр. 83-85).

Овај специфични систем трговине емисијама има неколико предности у односу на еколошко опорезивање. Овај систем је прилагодљив или може лако да се прилагоди постојећим прописима. Регулацијска тела постављају дозвољене степене загађења животне средине, док тржиште, путем понуде и потражње, креира цену дозвола за емисије (Мунитлак Ивановић, 2014, стр.7-9). У систему еколошког опорезивања емисија потребно је израчунати цену пореза на емисије и учинити порез довољно високим како би се постигла жељена разлика редукције емисија (Мунитлак Ивановић и др. 2013. стр.548-556). Осим тога, у систему трговине емисијама одговорне агенције не морају бринути око прилагођавања цена дозвола за емисије у односу на инфлаторна кретања или промене у привреди, јер ће се на тржишту то прилагођавање аутоматски дешавати (European Environmental Agency, 2006, стр. 15-20).

Када су у питању еколошки порези и новчане казне, држава не може са сигурношћу да процени за који ниво загађења ће се економски субјект определити. Уколико је загађење претерано високо у односу на процене, држави стоји на располагању мање популарна мера: повећање новчане казне. Међутим, утврђивање новог нивоа новчане казне може да одузме превише времена. Приликом избора између еколошких пореза и трансферабилних дозвола, суштинско питање је да ли неизвесност висине трошкова контроле загађења има веће последице од неизвесности количине смањивања загађења. Ако држава реално претпостави ниво на коме би загађење требало да се ограничи, преносиве дозволе би биле оптималан економски интрумент.

KYOTO ПРОТОКОЛ И EMISSION TRADING ТРЖИШТА

Глобално посматрано, постоји неколико тржишта емисијама. Само је једно, које је уједно и највеће, основано под окриљем *Kyoto* протокола. То је Европски систем трговине емисијама познат под називом Шема трговине емисијама Европске уније (*European Union Emission Trading Scheme*, EU ETS). EU ETS је службено почео са радом 01. јануара 2005. године. Овим системом је тренутно обухваћено 12 000 индустријских компанија из 28 ЕУ земаља (укључујући и Хрватску). EU ETS је тренутно једини овлашћени и обавезни систем трговања емисијама на свету.

Тржишта која нису основана под окриљем *Kyoto* протокола су тржиште емисијама SO₂, RECLAIM тржиште, *Emission Reduction Market System*, *The Chicago Climate Exchange* (CCX), *The Regional Greenhouse Gas Initiative*

(RGGI) у САД, *United Kingdom Emission Trading Scheme* (UK ETS) у Великој Британији и *New South Wales Greenhouse Gas Abatement Scheme* (GGAS) у Аустралији. Предвиђа се да ће активна тржишта емисијама расти и да ће се појављивати нова тржишта, тако да ће у будућности доћи и до њиховог повезивања или чак удруживања у једно глобално тржиште емисијама CO₂. Данашња тржишта емисијама ГХГ имају различиту величину, карактеристике, обвезујуће периоде, системе праћења емисија, додељивање дозвола за емисију и географска окружења (Хрнчевић, 2008, стр.62).

У многим системима трговине емисијама, дозволе за емисије на тржишту могу купити и предузећа и компаније које нису директно укључене и нису део система. То је често случај са задругама или организацијама за заштиту животне средине. Овакве организације дозволе за емисију купују и тиме их уклањају са тржишта, а као последицу, подижу цену преосталим дозволама на тржишту и индиректно подстичу компаније, које су укључене у систем трговине, да додатно смање своје емисије неким од начина смањења емисија у производним процесима (повећањем енергетске ефикасности, прелазак на емисијски мање интензивна горива и др.). Дозволе за емитовање могу са тржишта уклонити предузећа и компаније, које су укључене у систем трговине емисијама, на тај начин да их донирају непрофитним организацијама, при чему остварују пореске олакшице (Мунитлак Ивановић и др. 2013, стр. 300). Владе земаља не морају извршити поделу свих дозвола за емисију својим предузећима и компанијама (или постројењима) које су укључене у систем трговине емисијама, већ оне могу и међусобно трговати. Оваква директна међудржавна трговина се одвија путем националних регистара према специјалним међународним обрасцима (*International Transaction Log*, ITL). ITL је централни комуникацијски систем путем којег се осигурава да су све међудржавне трансакције дозвола за емитовање у складу са техничким стандардима такве међурегистарске комуникације и са правилима политике COP/ MOP [J. Ellis, и др, 2006, стр 150-155].

ЗАКЉУЧАК

У савременој међународној трговини овај појам „трговине“ не значи само класичне облике продаје производа и услуга, него и специфичне облике трговине трансферабилним дозволама које су у директној вези са заштитом животне средине. То их чини интересантним за анализу и из тог разлога оне су предмет истраживања овог рада. У раду је акценат дат на такозвану „*cap and trade*“ трговину, односно о трговину ГХГ еми-

сијама (*Emission Trading - ET*) на специјализованим, посебно организованим тржиштима, која су често и виртуелна – трговина се одвија путем рачунарских система. Поред „*cap and trade*“ система трговине постоји и „*baseline and trade*“ систем, а разлика се односи на постављена ограничења емитовања, односно у начину расподеле трансферабилних дозвола. Дозволе за емитовање на тржишту емисија се могу продати, купити или уложити у банку емисија, па се касније користити у будућности.

Системом *ET* минимизирају се укупни трошкови смањења емисија и тако остварује циљ да се смањења емисија спроводе тамо где су најнижи маргинални трошкови смањења емисија. Ове специфичне трговинске трансакције могу се поделити у четири групе: *Spot* трансакције; Форварди; Опције и Инвестирање у пројекте.

Наравно да овај вид трговине има и своје недостатке. Критичари „*cap and trade*“ система, углавном невладине организације, истичу реалност процене стварних емисија компанија те изражавају сумњу у саму суштину система доделе дозвола. Критичари овог система трговине сматрају да владе држава деле превелике количине дозвола за емитовање. Заговорници оваквог система сматрају да се бољи еколошки резултати постижу увођењем пореза на емисију ГХГ-а, односно увођењем еколошких пореза. Са друге стране, трговина емисијама има неколико предности у односу на еколошко опорезивање јер је прилагодљива или може лако да се прилагоди постојећим прописима. Регулацијска тела постављају дозвољене степене загађења животне средине, док тржиште, путем понуде и тражње, креира цену дозвола за емисије.

Поред тржишта која су претпостављена *Kyoto* протоколом, постоје значајна мађународна тржишта која нису основана под окриљем *Kyoto* протокола (*RECLAIM* тржиште, *Emission Reduction Market System*, *The Chicago Climate Exchange (CCH)*, *The Regional Greenhouse Gas Initiative (RGGI)*, *United Kingdom Emission Trading Sheme*, *New South Wales Greenhouse Gas Abatement Sheme (GGAS)*).

Ово упућује на закључак да ће активна тржишта емисија расти и да ће се појављивати нова тржишта, тако да ће у будућности доћи и до њиховог повезивања и удруживања у једно глобално тржиште емисијама, односно трансферабилним дозволама. Међународна трговина дефинитивно се више не односи само на промет роба и услуга него и посебне облике преносивих дозвола који имају сврху заштите животне средине уз што ефикасније тржишно пословање компанија које овај систем користе.

SUMMARY

SPECIFIC TYPES OF INTERNATIONAL TRADE - "CAP AND TRADE" SYSTEM

In contemporary international trade the term "trade" refers not only to traditional products and services, but also to specific forms of trade with transferable permits which are directly related to environmental protection. Transferable licenses can be sold or bought on the market or invested in an emission bank, and used later in the future. In this paper, the emphasis is on the so-called "cap and trade" – trade with GHG emissions (Emission Trading - ET), on organized markets, often on the virtual market through computer systems. ET system minimizes the total cost of reducing emissions and thus achieves the goal of reducing emissions conducted where the lowest marginal cost of reducing emissions is. In addition to the "cap and trade" system there is a "baseline and trade" system. The difference between these is related to setting emission limits and the methods of allocation of transferable permits. There is a large number of markets that deal with this specific form of trade with licenses. These markets show growth and it is indicative that new markets will emerge. Also, in the future it can be expected that ET markets will be more connected, and creating diverse forms of associations in a global market.

Keywords: international trade, „cap and trade“, emission trading, trading with transferable permits.

ЛИТЕРАТУРА:

1. European Environment Agency, Greenhouse Gas Emission Trends and Projections in Europe 2005, EEA Report No 8/2005, 2005, Copenhagen, Denmark
2. CO2e.com Ltd., The Global Hub For Carbon Commerce, Greenhouse Gas Market Overview, 2009, www.co2e.com
3. J. Ellis, D. Tirpak, Linking GHG Emission Trading Schemes and Markets, COM/ENV/EPOC/IEA/SLT(2006)6, Organisation For Economic Co-Operation and Development, International Energy Agency, 2006., Paris, France
4. Point Carbon, Carabon Market Analyst, October, 14. 2004. www.pointcarbon.com, (15. 09. 2014.)
5. W. Blyth, M. Bosi, Linking Non- EU Domestic Emissions Trading Schemes With the EU Emissions Trading Scheme, COM/ENV/EPOC/IEA/SLT(2004)6, International Energy Agency, OECD/IEA, 2004., Paris, France
6. H. N. Young, An Analysis of a Global CO2 Emissions Trading Program, Journal of Land Use & Environmental Law, Florida State University College

- of Law, 2006. Florida, SAD
7. Munitlak Ivanović, O., Fiscal and economic aspects of environmental taxation-the impact on sustainable economy, Међународна научна конференција: Одржива привреда и животна средина, Београд, 23-25. април, 2014, стр. 7-9
  8. Munitlak Ivanović, O., Golušin, M., Environmental and Energy tax reform in the EU, Proceedings from the International Conference: Economic sciences on the crossroad, 4. Децембар 2013, Институт економских наука, Београд, 2013, стр. 548-556
  9. European Environmental Agency, Greenhouse Gas Emission Trends and Projections in Europe 2006, EEA Report No 9/2006, EEA, 2006, Luksemburg
  10. Хрнчевић Лидиа, Анализа утјецаја провједбе Кјото протокола на нафтну индустрију и пословање нафтне твртке, Рударско-геолошко-нафтни факултет, Свеучилиште у Загребу, Загреб, 2008.
  11. Munitlak Ivanović, O., Golušin, M., Filipović, S., Environmental Taxation in the EU – Inconsistency and Discrepancies Between Methodologies Used for Measurement of Taxation Financial Effects, Book of Abstracts, 8th Conference on Sustainable Development of Energy, Water and Environment Systems, September 22-27.2013., Dubrovnik, Croatia, (publisher) Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture, Zagreb, pp. 300

Овај рад је примљен **22.09.2014.** а на састанку редакције часописа
прихваћен за штампу **12.11.2014.** године.